

HJÄRTAT I SVENSK EKONOMI

– Industrins betydelse och villkor i Dalarnas län

En rapport från Teknikföretagen oktober 2019

Sverige står inför en tid av oanade möjligheter. Ny teknik, nya affärsmodeller kommer att ge oss verktygen för att tackla vår tids stora utmaningar.

De kommer att vara avgörande för hur vi hanterar klimatfrågan, för hur vi på ett stabilt och hållbart sätt säkrar tillgången till energi, samtidigt som användningen av el kommer att bli betydligt högre än idag. Inom hälsovård och undervisning öppnas vägar för helt nya metoder. Infrastrukturen tar andra former i takt med att nya sätt att använda transportmedel växer fram. Bara för att ta några exempel.

Mitt i den här rörelsen befinner sig de svenska teknikföretagen. De är motorn för den innovation som nu sker i näringslivet och i samhället. Dessa företag befinner sig i utvecklingens absoluta framkant och det är teknikföretagen som i många fall kommer att ha svaren på de utmaningar som vi globalt och individuellt står inför.

Sveriges framtid är därför nära sammankopplad med teknikindustrins framtid. Dels för att Sveriges arbetsmarknad och välfärd är beroende av näringslivets framgång. Dels för att det är näringslivets lösningar som också kommer att vara Sveriges lösningar. Innovation ger oss möjligheten att ta nya och stora språng, både för våra företag och vårt samhälle i sin helhet.

Vi står inför en tid av oanade möjligheter. För att ta vara på dem måste vi fokusera på hur vi stöder innovation och utveckling. På vad som behövs för att den svenska teknikindustrin även i framtiden kan ge oss lösningarna på svårlösta problem. Om det så är genom en offensiv näringspolitik, moderna regelverk eller gemensamma insatser. Fokus bör vara det samma.

Möjligheterna finns där, om vi främjar den teknik som gör världen bättre.

D här rapporten är en beskrivning av den betydelse som industrin har för Dalarnas läns ekonomi. Hur många jobb genererar industrin? Hur stor andel av ekonomin svarar industrin för. Och hur stark är länets ekonomi jämfört med andra regioner? Det är lätt att ta industrin för given. Men för att överleva måste det ständigt finnas kraft att utvecklas. Då kan industrin fortsätta ta matchen på de globala marknaderna och generera välstånd och välfärd – lokalt, regionalt och nationellt. Rapporten är ett underlag för diskussion om Dalarnas läns industriella framtid. Vilka förutsättningar för industrins utveckling finns idag i länet? Och vad krävs för att industrin ska vara viktig även framöver?

Mats Kinnwall
Chefekononom Teknikföretagen

Innehåll

Industrin väger tungt i länets ekonomi	4
Det ekonomiska blodomloppet	6
Nära hälften av jobben i länet finns i industrin	8
En exportorienterad ekonomi som påverkas av den globala konjunkturen	10
Ökad efterfrågan driver på sysselsättningen	12
Kompetensbrist hämmar företagen när tillväxten vänder	13

— DALARNAS LÄN —

- ANTAL INVÅNARE: 287 191 (DECEMBER 2018)
- BRUTTOREGIONALPRODUKT/INVÅNARE: 368 000 KRONOR
- FÖRVÄRVSINTENSITET (ÅLDRAR 20-64 ÅR): 80,1 % (RIKET 79,1 %)
- GENOMSNITTLIG KOMMUNALSKATT 2019: 33,84 (RIKET, MEDEL: 33,00 KRONOR)

Källa: SCB

Industrin väger tungt i Dalarnas ekonomi

Industrin svarar för nära 40 procent av det samlade värdet av de varor och tjänster som producerats i länet (förädlingsvärdet). Det är en betydligt större andel än motsvarande för riket totalt, vilket visar att industrin har en mycket stor betydelse för Dalarnas ekonomi.

Industrin i Dalarnas län skapar sysselsättning för drygt 27 000 personer i länet, direkt och indirekt bland industrins leverantörer. Det motsvarar ungefär 40 procent av länets totala antal jobb. Därutöver bidrar sysselsättningen inom industrin med skatteintäkter, inklusive transfereringar till kommunerna, med 4,2 miljarder kronor. Det motsvarar drygt 5 600 jobb inom länets kommuner och landsting. Totalt står alltså industrin i Dalarnas län för nära 33 000 jobb, eller nära 47 procent av jobben i länet.

I Sverige ger industrin jobb till mer än en miljon människor

Det finns en myt om att industrin i Sverige är på tillbakagång, att vi numera är ett utpräglat tjänstesamhälle och att tjänstesektorn är mindre utsatt för internationell konkurrens än industrin. Slutsatsen av myten är att den svenska ekonomin blir allt mindre konkurrensutsatt och att förhållandena på hemmamarknaden, det vill säga stora delar av den privata tjänstesektorn och den offentliga sektorn, borde få spela en större roll i lönebildningen.

Men i själva verket är det en felaktig bild av hur vår ekonomi ser ut och av industrins betydelse. Det är inte meningsfullt att dela upp ekonomin i industri- respektive tjänstesektor, eftersom varu- och tjänsteproduktionen i hög grad är tätt sammanflätade i värdeförädlingskedjor, och därmed ömsesidigt beroende.

Det är sant att industrins andel av ekonomin, så som den mäts i nationalräkenskaperna, gradvis har minskat under de senaste decennierna. Men det är till stor del en statistisk synvilla. Många av de tjänster som tidigare utfördes inom industriföretagen görs numera av externa leverantörer. Dessutom har tjänsteproduktionen inom industrin utvecklats och blivit allt större över tid. Tjänsteleverantörer har också expanderat tack vare ökad efterfrågan från både industrin och övriga sektorer i ekonomin. Tjänsteproduktion har alltså flyttat ut från industrin, samtidigt som tjänsteinnehållet i industrins produkter har vuxit och fått

ökad betydelse för industrins konkurrenskraft. Tar vi hänsyn till de indirekta kopplingarna mellan industrin och tjänstesektorn svarar industrin fortfarande för nära en tredjedel av förädlingsvärdet och sysselsättningen i det svenska näringslivet. I termer av hela ekonomin motsvarar industrin över 20 procent av BNP och står för mer än 17 procent av sysselsättningen.

Industrins betydelse för samhällsekonomin är dock mycket större än så. Industrin genererar också en stor del av de skatteintäkter som behövs för att finansiera vår offentliga verksamhet. Antalet sysselsatta inom kommunsektorn och staten som finansieras av skatter från industrin uppgår till 185 000 personer. Tillsammans med de drygt 830 000 personer som har jobb direkt och indirekt genom efterfrågan på industriföretagens produktion, står industrin därmed för jobb till mer än en miljon människor i Sverige.

Industrin motsvarar mer än 20 procent av BNP och står för mer än 17 procent av landets sysselsättning.

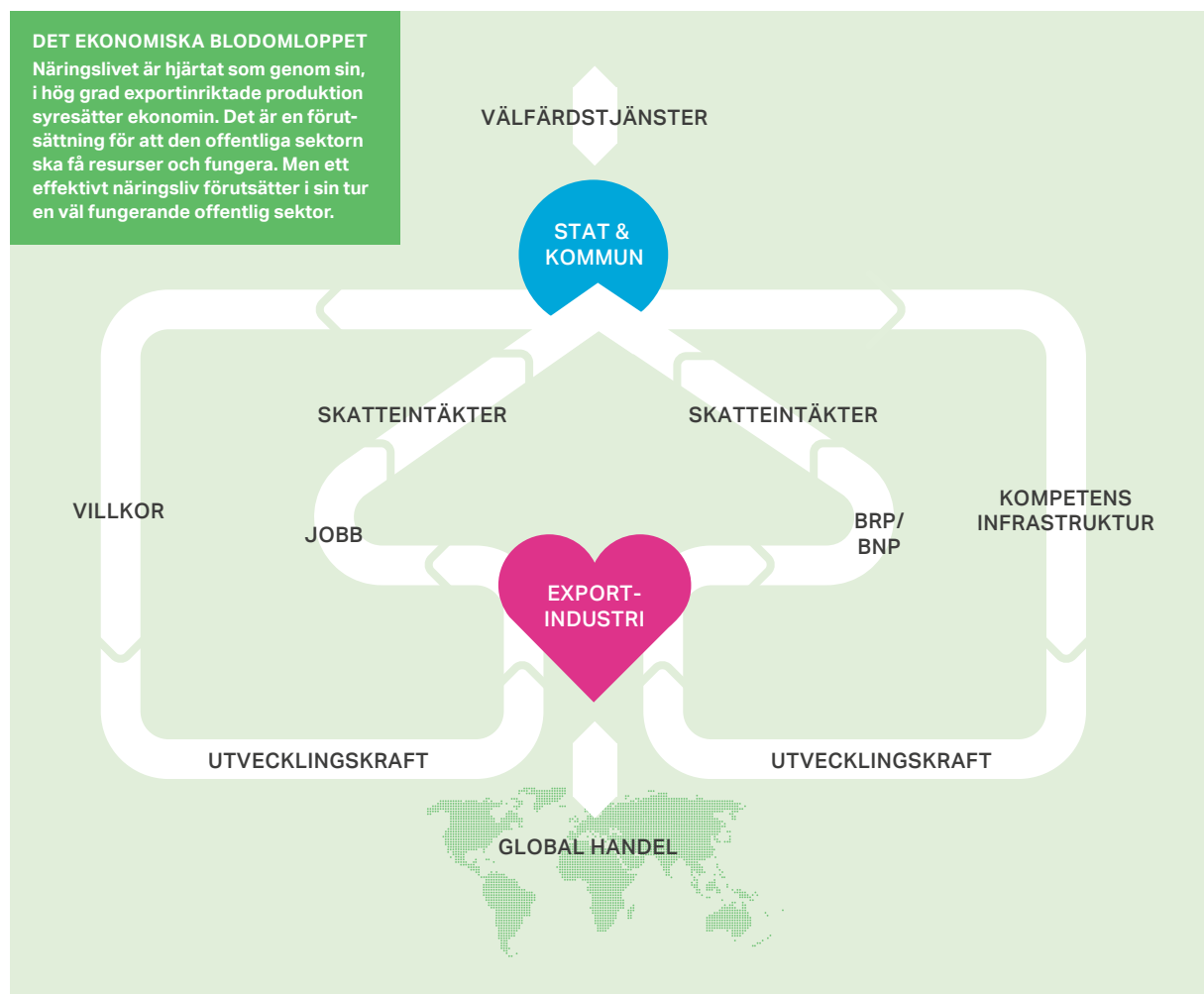
Det ekonomiska blodomloppet

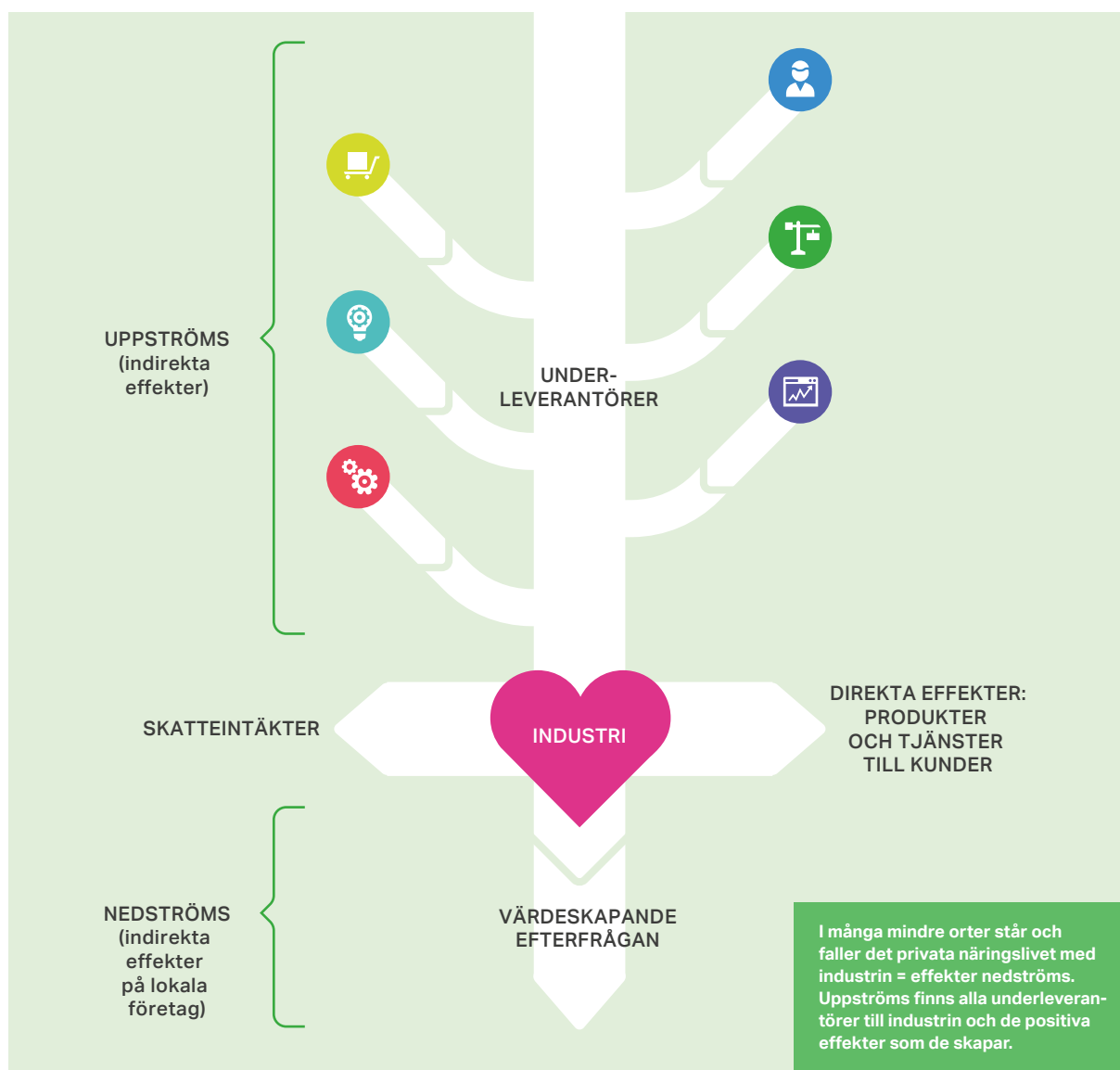
Synen på vilka krafter som skapar välstånd skiljer sig ofta, beroende på vem man frågar. Några ser näringslivet som en kassako vars enda syfte är att generera skatteintäkter till det offentliga välfärds-systemet. Andra gör en uppdelning där näringslivet ses som en närande, värdeskapande sektor, och den offentliga sektorn ses som den tärande, resurskonsumerande.

Men båda dessa beskrivningar är kraftigt förenklade. I själva verket är näringslivet och den offentliga sektorn tätt sammanflätade och beroende av varandra. Man kan beskriva ekonomin som ett blodomlopp, där hjärtat är näringslivet som genom den konkurrensutsatta exportindustrin syresätter ekonomin och skapar jobb och produktion. Det genererar i sin tur skatteintäkter som finansierar de offentliga tjänster som är nödvändiga för att ett samhälle ska kunna fungera. Det handlar bland annat om samhällets grundläggande funktioner som försvar, infrastruktur och ett fungerande rätts- och polisväsende. Men

det handlar lika mycket om välfärdstjänster i form av hälso- och sjukvård, skola och kommunikationer, som i Sverige i huvudsak finansieras via skatter på kommunal nivå.

I detta blodomlopp är den privata sektorn en förutsättning för att den offentliga sektorn ska kunna fungera. Men ett effektivt näringsliv förutsätter i sin tur en väl fungerande offentlig sektor. Genom att leverera tjänster av god kvalitet, och genom att skapa skatte- och regelverk som främjar sysselsättning och produktivitet, kan det offentliga bidra till ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Industrins regionala betydelse

Även på det regionala och lokala planet finns en växelverkan mellan näringslivet och den offentliga sektorn. Bilden ovan beskriver hur flödet mellan de olika delarna av systemet kan fungera.

I hjärtat av modellen finns industrin, som dels skapar direkta värden i form av produkter och tjänster till sina kunder, dels bidrar med skatteintäkter som finansierar offentlig service. Uppströms i systemet finns företag som är nödvändiga för industriproduktionen, som leverantör av insatsvaror, eller genom olika former av tjänster som exempelvis transporter. Men industrin och dess anställda har även positiva effekter utanför den egna produktionskedjan. Många stora industrier är lokaliserade i relativt små orter

över hela landet. Ofta är de den största arbetsgivaren vid sidan av kommunen. Industrin och dess medarbetare står då för en betydande andel av efterfrågan på andra typer av produkter och tjänster som levereras av andra privata företag på orten. På så sätt skapar industrin och dess medarbetare jobb och tillväxt, så väl direkt genom den egna produktionen, som indirekt genom efterfrågan och köpkraft hos deras medarbetare.

47% av jobben i länet finns i industrin

Industrin är en av de viktigaste ekonomiska motorerna i Dalarnas län, och bidrar med lite över fyra miljarder i skatteintäkter till länets verksamhet. Industrin skapar jobb direkt i den egna verksamheten och indirekt bland leverantörer av insatsvaror och tjänster. Dessutom bidrar industrin till sysselsättning inom länets kommuner och landsting via skatteintäkter.

Industrin i Dalarnas län skapar över 30 000 jobb

Industrin i Dalarna skapar jobb direkt och indirekt hos underleverantörer...

Industrin i Dalarna skapar jobb för drygt 27 000 personer i länet, direkt och indirekt bland industrins leverantörer. Med andra ord skapas dessa 27 000 jobb inom industrin och bland dess leverantörer tack vare efterfrågan på industrins produkter. Dessa jobb utgör nära 40 procent av länets totala antal helårsanställda¹ på drygt 70 000 jobb. I Sverige som helhet är motsvarande andel 17,4 procent. Industrin har alltså en mycket större betydelse för sysselsättningen i Dalarna jämfört med riket totalt.

...och genererar skatteintäkter som skapar ännu fler jobb i länet

Utöver de direkta och indirekta jobben som industrin skapar bidrar de som jobbar inom industrin, direkt och indirekt, också till länets skatteintäkter och därmed till ännu fler jobb i länet.

Skatteintäkterna i länet och industrins bidrag till statens transfereringar till kommunerna uppgår till något över 4 miljarder kronor i länet. Det utgör 14,5 procent av kostnaderna för verksamheten inom länets kommuner och landsting.

Det motsvarar cirka 5 600 jobb och totalt står industrin i Dalarna för nära 33 000 jobb av de dryga 70 000 helårsanställda i länet. Industrin svarar därmed för nära hälften av jobben i länet.

Industrin svarar för nära 40 procent av länets ekonomi

Industrin är av stor betydelse för Dalarnas ekonomi och svarar för nära 40 procent av länets regionala ekonomi. Då ingår även förädlingsvärdet som industrin genererar bland dess leverantörer av insatsvaror och tjänster i länet. Efterfrågan på industrins produkter som produceras i länet motsvarar alltså cirka 40 procent av länets förädlingsvärde (se tabell). Det kan jämföras med en utpräglad tjänsteekonomi som Stockholms län där motsvarande andel är knappt 13 procent. Om samma förhållande skulle gälla i hela landet som i Dalarnas län skulle industrin alltså stå för nära 40 procent av BNP. Industrins andel av Sveriges BNP totalt uppgår till cirka 21 procent.

Industrins betydelse för sysselsättning och finansiering av välfärdstjänster

Industrins antal direkt och indirekt sysselsatta	27 139
Skatteintäkter från industrin, andel av länets verksamhetskostnader i kommuner och landsting	14,5
Antalet länsanställda, industrifinansierade	5 624
Totala skatteintäkter från industrin inkl transfereringar, miljarder kronor	4,2
Industrins antal anställda, direkt + indirekt samt industrifinansierade inom kommuner och landsting	32 763
Andel av länets helårsanställda totalt, procent	46,5

Källa: SCB, Teknikföretagen
Beräkningar baserade på SCB:s statistik för år 2016.

Industrins andel av länets förädlingsvärde, direkt och indirekt bland industrins leverantörer Andel i procent

1 Jönköpings län	53,0
2 Västmanlands län	45,5
3 Norrbottens län	45,1
4 Gävleborgs län	44,9
5 Kronobergs län	43,2
6 Värmlands län	40,9
7 Blekinge län	40,8
8 Kalmar län	40,3
9 Örebro län	39,1
10 Dalarnas län	38,9
11 Västra Götalands län	37,0
12 Västerbottens län	34,3
13 Södermanlands län	34,0
14 Västernorrlands län	33,2
15 Östergötlands län	33,0
16 Uppsala län	27,8
17 Hallands län	25,5
18 Skåne län	23,8
19 Jämtlands län	18,0
20 Gotlands län	17,6
21 Stockholms län	12,7

Källa: SCB (Företagens ekonomi), samt nationalräkenskapernas input-output-data, Teknikföretagen.

¹ Källan för antalet helårsanställda är SCB:s Företagens ekonomi. I denna undersökning ingår ej offentlig förvaltning respektive företag som bedriver finansiell verksamhet.

Tillverkningsindustrin väger tungt i Dalarnas näringsliv

Om vi utgår från industrins förädlingsvärde utan att räkna in det indirekta förädlingsvärde som industrin genererar bland dess underleverantörer (som tabellen på föregående sida visar), men däremot får med den industriproduktion som beror på andra branschens efterfrågan på insatsprodukter från industrin, framkommer följande fördelning, se tabell.

Tillverkningsindustrin i Dalarnas län utgör en större andel av näringslivets totala förädlingsvärde jämfört med i riket totalt, 27 procent jämfört med cirka 21 procent i landet som helhet. Branschstrukturen i övrigt skiljer sig också en del. Länet har en något större andel förädlingsvärde inom jordbruk, skogsbruk, fiske samt gruvnäring jämfört med riket. Däremot har branschen information och kommunikation en mindre andel i länet än i riket totalt. Det gäller även företagstjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik samt uthyrning, fastighetsservice och övriga företagstjänster. Sammantaget utgör dessa branscher, som klassas till företagstjänster, ändå en stor andel av länets förädlingsvärde, drygt 12 procent.

De sistnämnda tjänstebranscherna har visat en allt starkare inriktning på att exportera tjänster till omvärlden samt ökat i betydelse för leveranser av tjänster till Sveriges exportindustri under 2000-talet. Efterfrågan i omvärlden påverkar med andra ord även dessa tjänstebranscher i ökad grad jämfört med tidigare.

Näringslivet i länet och riket totalt	Dalarnas län	Riket totalt
Förädlingsvärdets fördelning på bransch	Andel, procent	Andel, procent
Jordbruk, skogsbruk, Jordbruk, skogsbruk, fiske	5,2	2,3
Utvinning av mineral	3,9	1,0
Tillverkningsindustri	27,1	20,9
Energi	4,6	3,2
Vatten, avlopp, avfall	0,8	0,7
Byggverksamhet	10,5	9,3
Handel	15,3	16,1
Transport, magasinering	4,2	5,9
Hotell och restaurang	3,0	2,8
Information, kommunikation	2,9	7,5
Fastighetsverksamhet	4,9	7,6
Juridik, ekonomi, vetenskap, teknik	5,3	9,2
Uthyrning, fastighetsservice, övr stödtjänster	4,1	5,4
Utbildning	1,4	1,6
Vård och omsorg	3,9	4,4
Kultur, nöje, fritid	2,1	1,1
Annan serviceverksamhet	0,8	0,9

Källa: SCB (Företagens ekonomi). Siffrorna avser år 2017.

BRP per invånare: Dalarna på trettonde plats

Bruttoregionprodukten BRP (den regionala motsvarigheten till BNP) – anger värdet på den samlade produktionen av varor och tjänster i länet. För att kunna jämföra län beräknas BRP per invånare. År 2016 hamnade Dalarnas län på trettonde plats bland Sveriges län, med en BRP per invånare på 368 000 kronor. Lägst i landet låg Södermanlands län med 317 000 kronor/invånare.

BRP/invånare låg i genomsnitt på 442 000 per invånare år 2016, där Stockholms län drog upp genomsnittet med 624 000 kronor/invånare. BRP per invånare i löpande priser ökade i samtliga län jämfört med föregående år, utom i Blekinge. Måttet BRP per invånare påverkas mycket av arbetspendling. Det är en delförklaring till den höga siffran i Stockholms län som har en relativt stor inpendling. På motsvarande sätt förklarar detta också den låga siffran för Södermanlands län med stor utpendling.

BRP per invånare, löpande priser, tkr

1	Stockholms län	624 000
2	Västra Götalands län	448 000
3	Norrbottnens län	418 000
4	Kronobergs län	414 000
5	Uppsala län	409 000
6	Jönköpings län	391 000
7	Östergötlands län	384 000
8	Örebro län	381 000
9	Skåne län	379 000
10	Västernorrlands län	377 000
11	Västerbottens län	372 000
12	Västmanlands län	371 000
13	Dalarnas län	368 000
14	Jämtlands län	353 000
15	Gävleborgs län	348 000
16	Hallands län	345 000
17	Värmlands län	343 000
18	Kalmar län	337 000
19	Blekinge län	335 000
20	Gotlands län	330 000
21	Södermanlands län	317 000
	Riket	442 000

Källa: SCB, december 2018.

Disponibel inkomst per invånare: Dalarna på trettande plats

Ett annat mått på det regionala väståndet är disponibel inkomst per invånare. Det visar hur mycket individer och hushåll kan använda för privat konsumtion (till exempel till hyra, mat, kläder och resande) eller sparande. För att beräkna disponibel inkomst dras skatten bort från inkomsten medan olika typer av bidrag adderas (exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag).

Generellt är skillnaderna mellan länen mindre vad gäller disponibel inkomst per invånare eftersom progressiv skatt och transfereringar verkar utjämnande. Fortfarande sticker Stockholms län ut och drar upp genomsnittet för riket totalt. Dalarna ligger på trettande plats bland länen, men avståndet mellan länen är alltså relativt litet.

13
Dalarnas län är på trettande plats

Hushållens disponibla inkomst per invånare, tkr, 2016

1	Stockholms län	238 000
2	Hallands län	219 000
3	Västra Götalands län	209 000
4	Uppsala län	206 000
5	Skåne län	205 000
6	Jönköpings län	202 000
7	Norrbottnens län	201 000
8	Västmanlands län	200 000
9	Östergötlands län	199 000
10	Kronobergs län	198 000
11	Södermanlands län	197 000
12	Gotlands län	196 000
13	Dalarnas län	196 000
14	Västernorrlands län	196 000
15	Kalmar län	195 000
16	Värmlands län	194 000
17	Jämtlands län	194 000
18	Örebro län	193 000
19	Västerbottens län	193 000
20	Blekinge län	192 000
21	Gävleborgs län	192 000
	Riket	210 000

Källa: SCB, december 2018.

Sverige är en exportorienterad ekonomi som påverkas av den globala konjunkturen

Efterfrågan från exportmarknaden viker och påverkar sysselsättningen

Efterfrågan från exportmarknaden började bromsa mot slutet av 2018 för tillverkningsindustrin i Norra Mellansverige där Dalarnas län ingår.² Exportorderingen till industrin har fortsatt att bromsa in till och med andra kvartalet i år³, se diagram. Då efterfrågan bromsar så kraftigt får det normalt effekt på industrins sysselsättning med en viss fördröjning. Industrin i Norra Mellansverige har förväntat sig att antalet anställda minskar under både andra och tredje kvartalet i år, enligt deras svar i KI-barometern, se diagram.

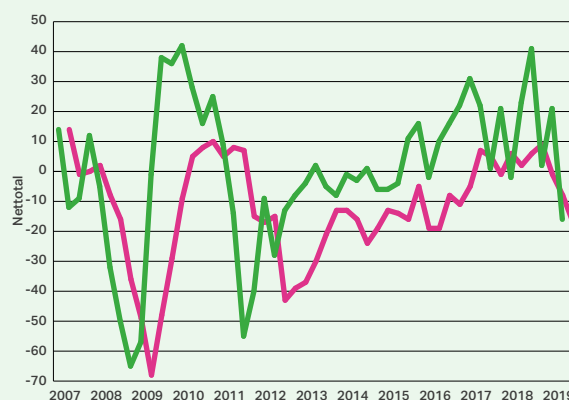
Industriföretagen i Norra Mellansverige ser i år ut att ha drabbats något snabbare av svagare ordergång från exportmarknaden än industrin i Sverige totalt sett, se diagram till vänster på följande sida. Enligt KI-barometern började exportorderingen till industrin i regionen att minska under andra kvartalet i år medan den var ungefär oförändrad i riket totalt, se diagram.

Teknikföretagen räknar i vår senaste konjunkturprognos (7 maj) med att världshandeln med varor kommer bromsa in markant under 2019, från en ökning med 3,3 procent 2018 till endast något över 1 procent

2019. Vi räknar med att Sveriges varuexport kommer öka i ungefär samma takt som världshandeln i år, 1,5 procent, och stiga svagt till en ökning med 2 procent under 2020.

Norra Mellansveriges tillverkningsindustri: Efterfrågan påverkar sysselsättningen

— Exportordergång, netttotal, utfall
— Antal anställda (förväntningar)

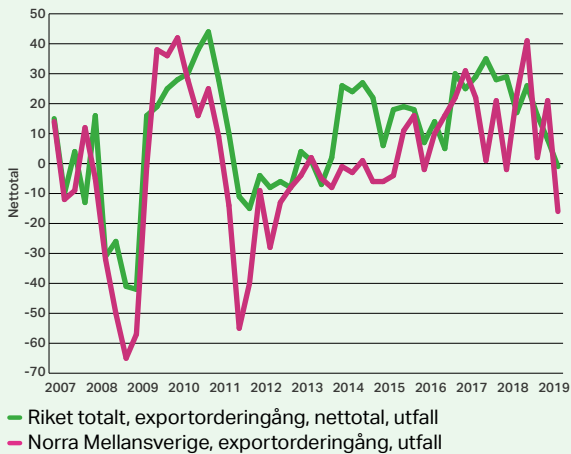
Källa: KI-barometern.

² I Norra Mellansverige ingår följande län: Dalarna, Värmland och Gävleborg. Statistiken för Norra Mellansverige är här hämtad från Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, som tyvärr inte har en uppdelning på varje län för sig. Statistiken ger alltså en aktuell bild av konjunkturläget i hela regionen vad gäller exempelvis exportordergång och antal anställda. Utvecklingen i varje enskilt län kan givetvis skilja sig något från övriga län, vilket inte går att utläsa ur denna statistik.

³ Med netttotal menas andelen företag som svarat ökning minus andelen som svarat minskning, i det här fallet vad gäller exportordergång.

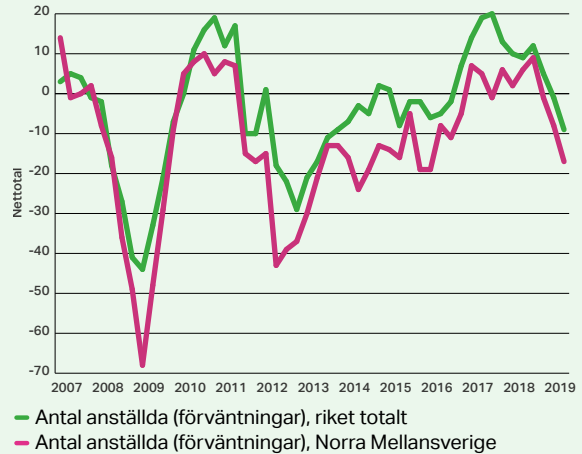
Tillverkningsindustrins exportordergång i Norra Mellansverige något starkare än i riket totalt

Källa: KI-barometern.

Tillverkningsindustrin drar ned antal anställda i Norra Mellansverige och i riket totalt

Källa: KI-barometern.

Inbromsningen i efterfrågan från exportmarknaden ser ut att ge ett något snabbare avtryck på industrins sysselsättning i Norra Mellansverige än i riket totalt, se diagram till höger ovan. Industrin i regionen har förväntat sig att antalet anställda kommer att minska under både andra och tredje kvartalet i år. Industrin totalt sett i landet räknar med en nedgång i antal anställda under tredje kvartalet, enligt KI-barometern. SCB:s ”hårda data”, det vill säga faktiska tal för den totala sysselsättningen i Dalarnas län visar att den började minska under andra kvartalet i år jämfört med motsvarande kvartal förra året, se diagram till vänster nedan. Den var 0,4 procent lägre jämfört med andra kvartalet 2018. I landet totalt steg fortfarande sysselsättningen, dock med svaga 0,7 procent.

Under de senaste årens högkonjunktur steg sysselsättningen som mest i Dalarnas län under första kvar-

talet 2018, med cirka 10 procent i årstakt, se diagram. Under helåret 2018 låg ökningstakten för sysselsättningen i länet på hela 4,8 procent i genomsnitt. Under första halvåret i år har alltså sysselsättningen börjat minska från den höga nivån den nådde under förra året.

Med den fortgående konjunkturförsvagningen kan en fortsatt inbromsning av ökningstakten för sysselsättningen förväntas under andra halvåret 2019 i landet totalt och även i Dalarna.

Den svagare produktionstillväxten i hela Sveriges ekonomi under 2019 som Teknikföretagen räknar med, kommer också leda till att arbetslösheten börjar stiga i landet totalt sett under loppet av året. SCB:s siffror över arbetslösheten i Dalarnas län och i Sverige totalt till och med andra kvartalet i år tyder på att arbetslösheten vänt upp, se diagram till höger nedan.

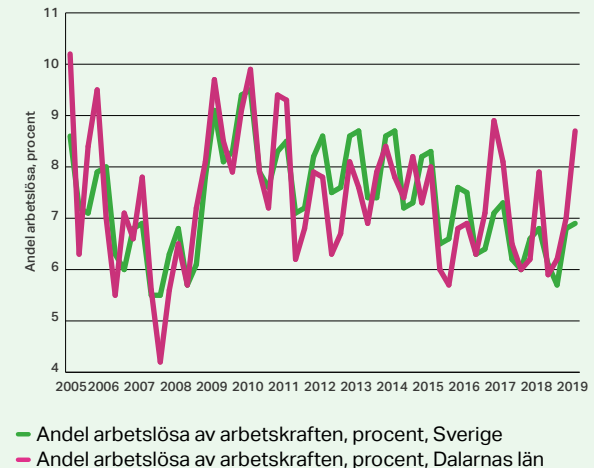
Sysselsättningen i Dalarna har börjat minska i årstakt

Källa: SCB (AKU).

Arbetslösheten har vänt upp både i Dalarnas län och i riket

Källa: SCB (AKU).

Då efterfrågan från omvärlden tagit fart har sysselsättningen ökat

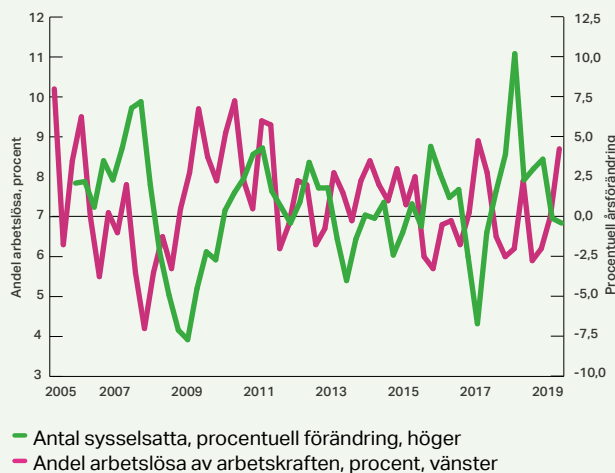
I samband med finanskrisen och dess efterdyningar steg arbetslösheten i länet och nådde en topp på 9,9 procent andra kvartalet 2010. Även under perioden med högre efterfrågan från industrins exportmarknader från slutet av 2016 har arbetslösheten i länet varit relativt hög. Under åren 2017-2018 låg arbetslösheten som andel av arbetskraften på i genomsnitt 7 procent. I landet totalt låg motsvarande siffra på 6,5 procent.

Arbetslösheten i Dalarnas län steg till 8,7 procent under andra kvartalet i år, enligt SCB. Nivån i riket totalt hade stigit till 6,9 procent.⁴ Som synes kan siffrorna över arbetslösheten svänga mellan kvartal, särskilt då de inte är säsongrensade, men mot bakgrund av den svagare tillväxten både globalt och i svensk ekonomi har arbetslösheten i år sannolikt börjat stiga både i länet och i riket totalt.

Det finns goda skäl att fundera på hur en kommande lågkonjunktur med växande arbetslöshet kan mötas med insatser för att öka näringslivets och industrins utvecklingskraft i länet. Inför en kommande konjunkturuppgång behövs insatser för att öka tillgången på kompetens som företagen behöver.

Dalarnas län: Kurvorna på arbetsmarknaden har vänt

Källa: SCB (AKU).

Skillnader i arbetslöshet mellan kommuner i Dalarnas län⁴

Det är värt att notera att arbetslösheten varierar en del mellan länets kommuner. Exempelvis uppgick arbetslösheten i Säter kommun till endast 2,9 procent i genomsnitt under 2018 och till motsvarande 10,5 procent i Avesta kommun, se tabell. Skillnaderna speglar olika näringsstrukturer i olika delar av länet.

Skillnader i arbetslöshet mellan kommuner i Dalarnas län⁵

Totalt, 16-64 år Kommun/län/rikt	Öppet arbetslösa	Program med Aktivitetsstöd	Totalt år 2018
Vansbro	2,5	1,8	4,3
Malung-Sälen	2,8	1,8	4,6
Gagnef	2,3	1,0	3,2
Leksand	2,8	1,9	4,7
Rättvik	2,6	1,1	3,7
Orsa	3,9	2,7	6,7
Älvdalen	3,4	1,8	5,2
Smedjebacken	2,8	1,7	4,5
Mora	2,5	1,3	3,8
Falun	3,7	1,9	5,6
Borlänge	4,7	3,3	8,0
Säter	1,9	1,0	2,9
Hedemora	4,6	3,4	8,0
Avesta	5,7	4,8	10,5
Ludvika	4,8	4,0	8,8
Dalarnas län	3,8	2,5	6,3
Riket	3,8	3,3	7,0

Källa: Arbetsförmedlingen.

⁴ Siffrorna över arbetslösheten för länet respektive riket totalt är här icke säsongrensade, för att göra jämförelsen så rättvis som möjligt. Normalt används säsongrensade serier då man följer utvecklingen på kort sikt, men då vi saknar officiella, säsongrensade serier för arbetslösheten per län har vi valt att jämföra med originalsiffror över arbetslösheten även för landet totalt.

⁵ Observera att siffrorna över arbetslösheten enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning respektive Arbetsförmedlingens motsvarande inte är helt jämförbara då de tas fram med olika metoder. Den centrala skillnaden mellan statistikällorna är att AKU bygger på en urvalsundersökning och syftar till att ge en representativ bild av arbetsmarknaden totalt sett medan Arbetsförmedlingens statistik bygger på registreringen av de inskrivna arbetsökande hos Arbetsförmedlingen. Andelen inskrivna arbetslösa anges i förhållande till en registerbaserad arbetskraft.

Fler lediga jobb speglar efterfrågan men även kompetensbrist

Under de senaste årens högkonjunktur har antalet lediga platser mer än fördubblats jämfört med högkonjunkturåret 2007, innan finanskrisen slog till. Med andra ord hade sysselsättningen kunnat ha ökat ännu mer under den senaste goda konjunkturen om det hade funnits större tillgång på den arbetskraft som efterfrågats i länet.

Under konjunkturuppgången efter finanskrisen nådde antalet lediga platser i Dalarnas län en toppnivå 2018 enligt SCB:s statistik, se tabell nedan. Under 2018 fanns i snitt omkring 3000 lediga jobb i länet, varav drygt hälften i näringslivet. Antalet lediga platser inom offentlig sektor har ökat markant jämfört med 2007 och uppgick till 1400 under förra året.

Dalarnas län

	Lediga platser antal 2007	Andel av länets lediga platser 2007	Lediga platser antal 2018	Andel av länets lediga platser 2018
Offentlig sektor	347	27,8	1400	46,6
Privat sektor	903	72,3	1608	53,5
Totalt	1250	100,0	3007	100,0

Källa: SCB, Konjunkturstatistik över vakanser.

Bristen på arbetskraft minskar

Att antalet lediga platser inom både privat och offentlig sektor låg på en högre nivå år 2018 än 2007 speglar en ökad brist på den kompetens som efterfrågas inom både privat och offentlig sektor. Efterfrågan matchar alltså inte utbudet av arbetskraft och det handlar främst om att utbudet av olika typer av mer kvalificerad kompetens vuxit för långsamt i förhållande till efterfrågan. Bristen på både yrkesarbetare och tekniska tjänstemän har stigit i ännu högre grad inom industrin i Norra Mellansverige jämfört med högkonjunkturåret 2007, se diagram.

Under de senaste årens konjunkturuppgång har industrins ökade efterfrågan på både yrkesarbetare och tekniska tjänstemän inte motsvarats av ett tillräckligt utbud på arbetsmarknaden av dessa kompetenser.

I samband med den svagare konjunkturen har emellertid bristen på arbetskraft inom industrin vänt ned. Under andra kvartalet i år hade knappt en tredjedel av industriföretagen i Norra Mellansverige brist på arbetskraft. Bristen på tekniska tjänstemän i regionens industri har också vänt ned, och rapporterades i knappt 30 procent av företagen andra kvartalet, se diagram nedan. Endast 10 procent av industriföretagen uppgav att de hade brist på yrkesarbetare enligt KI-barometern.

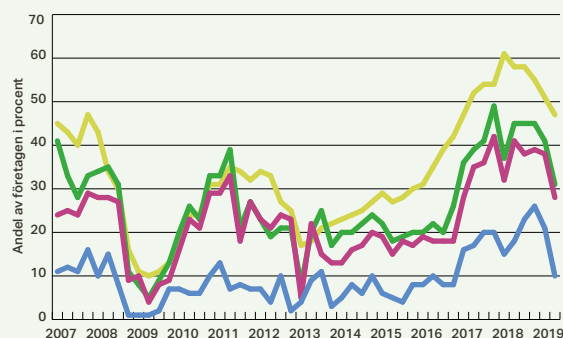
För tillverkningsindustrin totalt sett i landet steg bristen på arbetskraft till en rekordhög nivå första kvartalet 2018, i något över 60 procent av industriföretagen, se diagram nedan. Bristen har därefter fallit tillbaka i samband med den allt svagare industrikonjunkturen. Under andra kvartalet i år hade andelen industriföretag med brist på arbetskraft fallit till under hälften, se diagram.

Kompetensbristen är fortsatt ett strukturellt problem och kan förväntas hämma företagen då konjunkturen åter vänder upp, såvida inte kompetensbristen kan minska med hjälp av olika åtgärder för att öka utbudet av den kompetens som företagen behöver.

Teknikföretagen räknar med att den globala till-

Norra Mellansverige: Bristen på arbetskraft minskar med svagare konjunktur

- Brist på arbetskraft (nuläge), industrin totalt i landet
- Brist på arbetskraft totalt sett (nuläge), Norra Mellansverige
- Brist på yrkesarbetare (nuläge), Norra Mellansverige
- Brist på tekn. tjänstemän (nuläge), Norra Mellansverige

Källa: KI-Barometern.

växten långsamt kommer att vända upp under 2020, främst tack vare en mycket expansiv penningpolitik i USA, Kina och euroområdet.

Med en gradvis återhämtning av efterfrågan från exportmarknaden kommer kompetensbehoven åter att stiga inom industrin och dess leverantörer. Om kompetensbristen då kommer att vara fortsatt hög innebär det att tillväxten i industrin och bland dess leverantörer kommer att hämmas och därmed försämra företagens konkurrenskraft. Därför borde det vara av hög prioritet i dagsläget att öka tillgången på arbetskraft som den konkurrensutsatta sektorn behöver. Även mot bakgrund av att den i en uppåtgående konjunktur normalt skapar många jobb och skatteintäkter som bidrar till finansieringen av länets välfärdsjobb. Om kompetensbristen kvarstår kommer detta normalt stora bidrag att begränsas.

Teknikföretagen

Den svenska teknikindustrins företag står för de lösningar som tacklar vår tids stora utmaningar. Det är hos Teknikföretagen som dessa företag är medlemmar.

Teknik gör världen bättre.

www.teknikforetagen.se